

Skuju koku sakņu trupe, tās ierobežošanas iespējas

Tālis Gaitnieks
Natālija Arhipova
Indulis Brauners
Lauma Brūna
Jānis Donis

Kristīne Kenigsvalde
Dārta Kļaviņa
Kari Korhonen (Somija)
Rimvys Vasaitis (Zviedrija)
Astra Zaļuma

Sakņu trupe?

Stereum sanguinolentum

Armillaria sp.

Heterobasidion sp.

Asinssarkanā sīkpiepe

Stereum sanguinolentum

Celmene *Armillaria* spp.

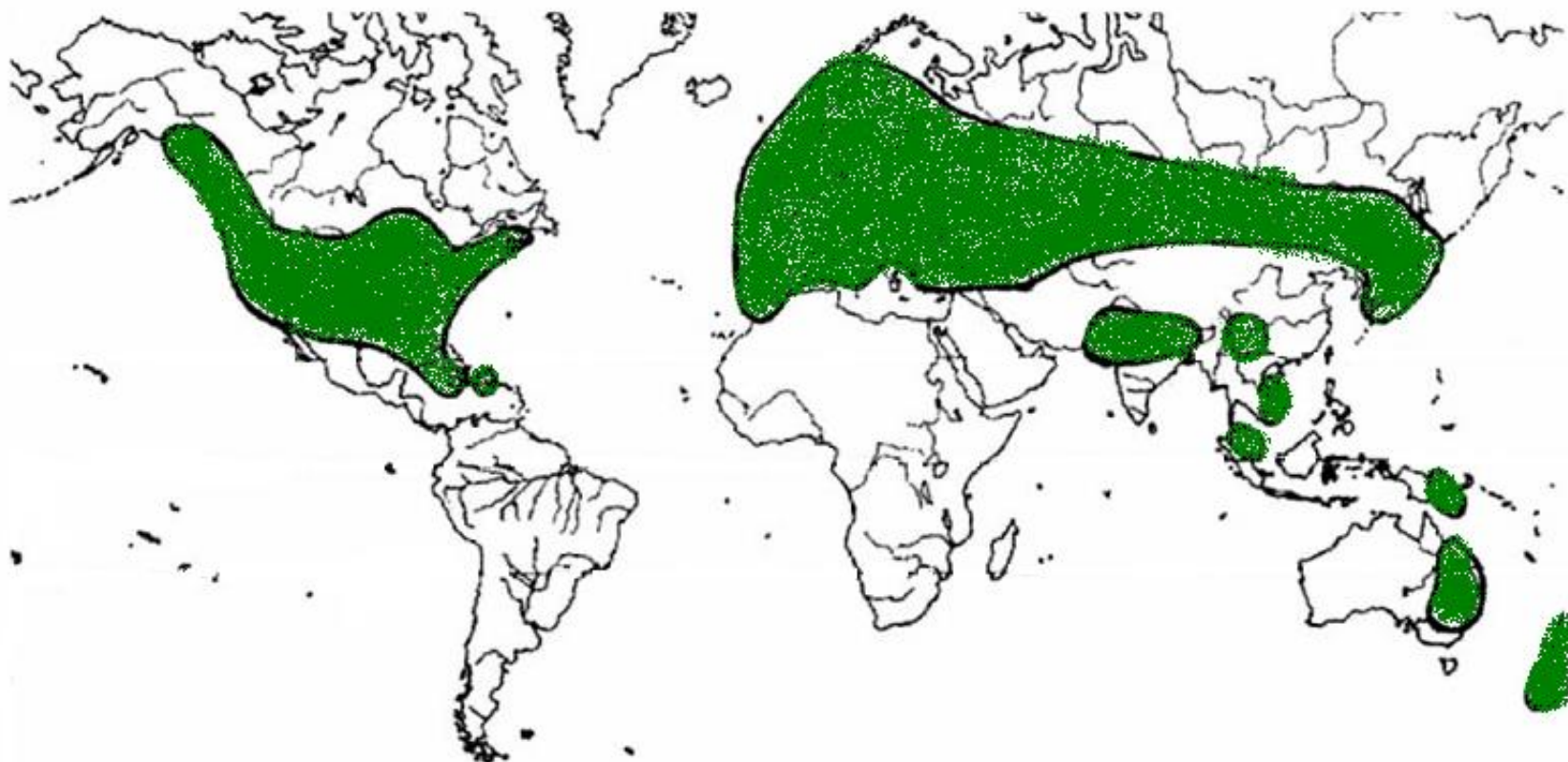

Sakņu piepe

Heterobasidion annosum s.l.

Heterobasidion spp. izplatības areāls

Heterobasidion sp.

Heterobasidion annosum s.s.

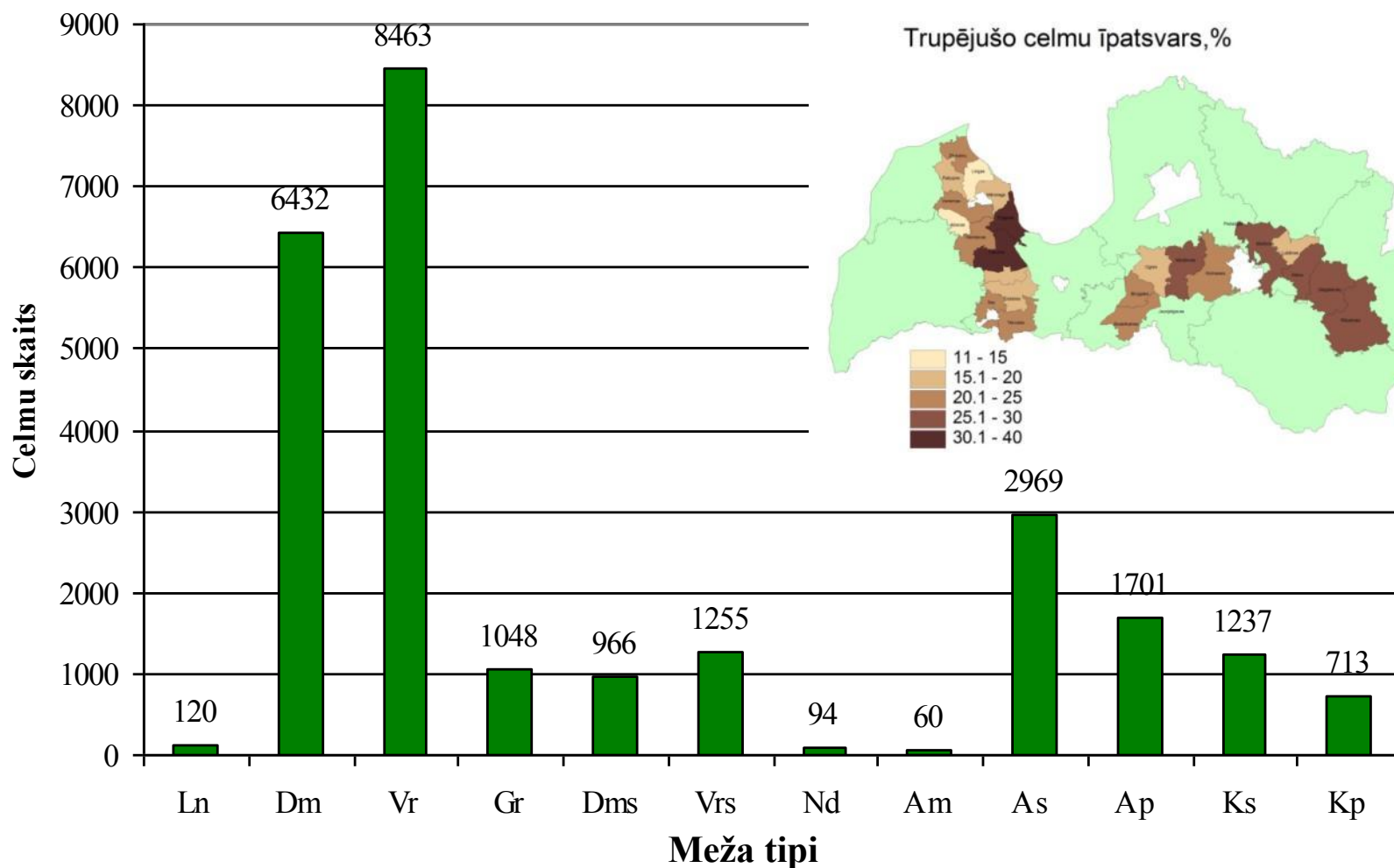
Heterobasidion parviporum

Izcirtumi un kopšanas cirtes (> 300 nog.)

Sakņu trupes izplatība egļu audzēs Latvijā

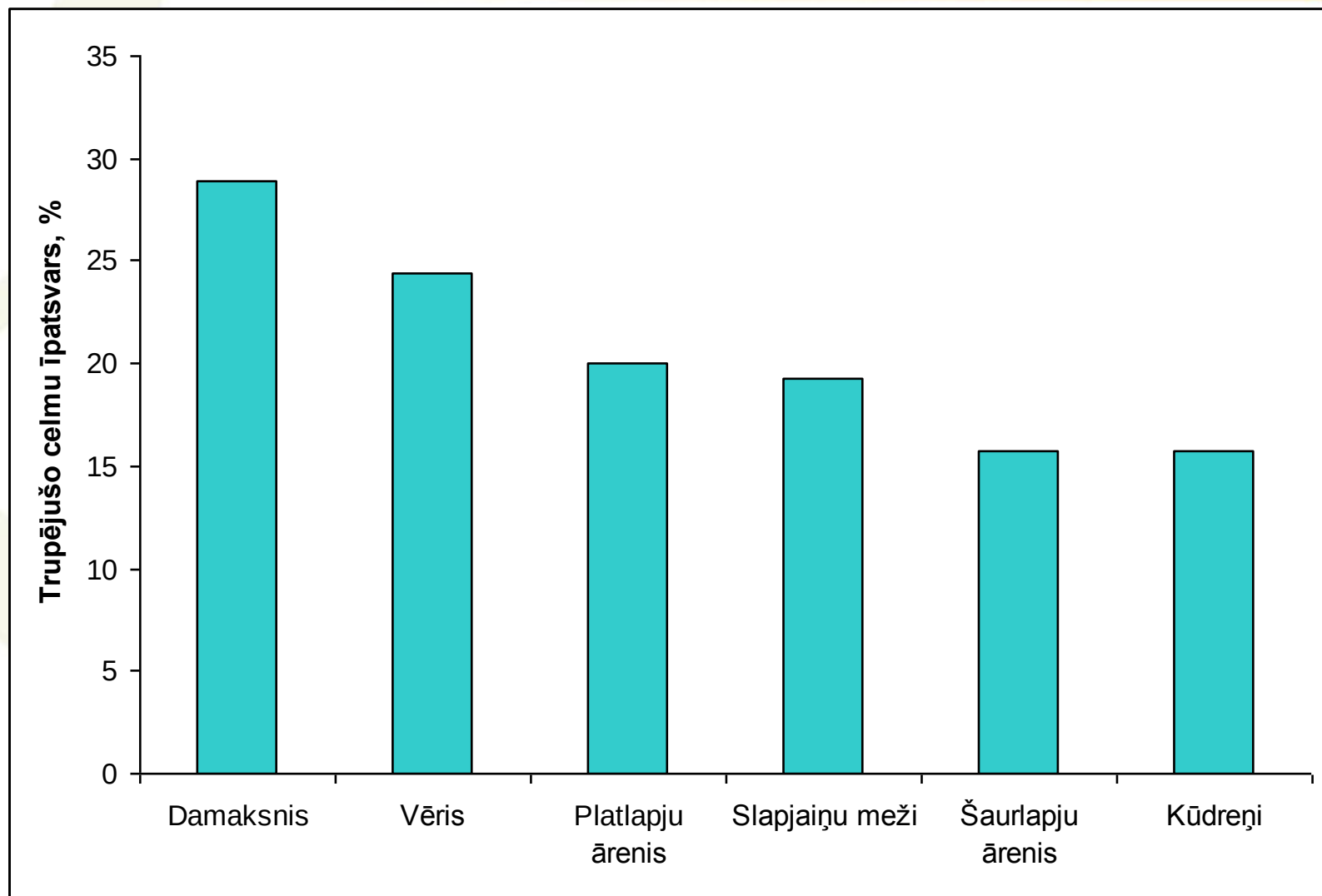

Izcirtumi un kopšanas cirtes >300 nogabali

23% trupējušu egļu

25085 celmi

Sakņu trupes izplatība egļu audzēs Latvijā

500 milj. EUR

35 milj. EUR

H.annosum izplatība egles stumbrā

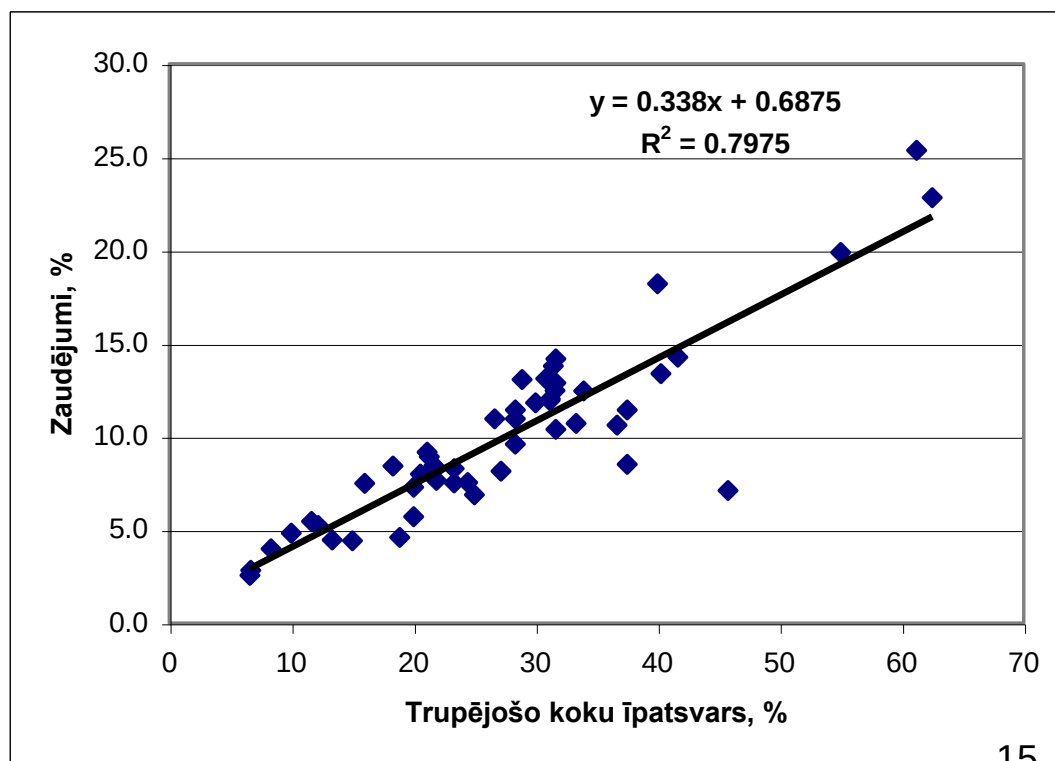
220 egles

Ekonomiskie zaudējumi

- Zaudējumi (koksnes vērtības pazemināšanās) sastāda 3-25 % un korelē ar audzes inficētības pakāpi

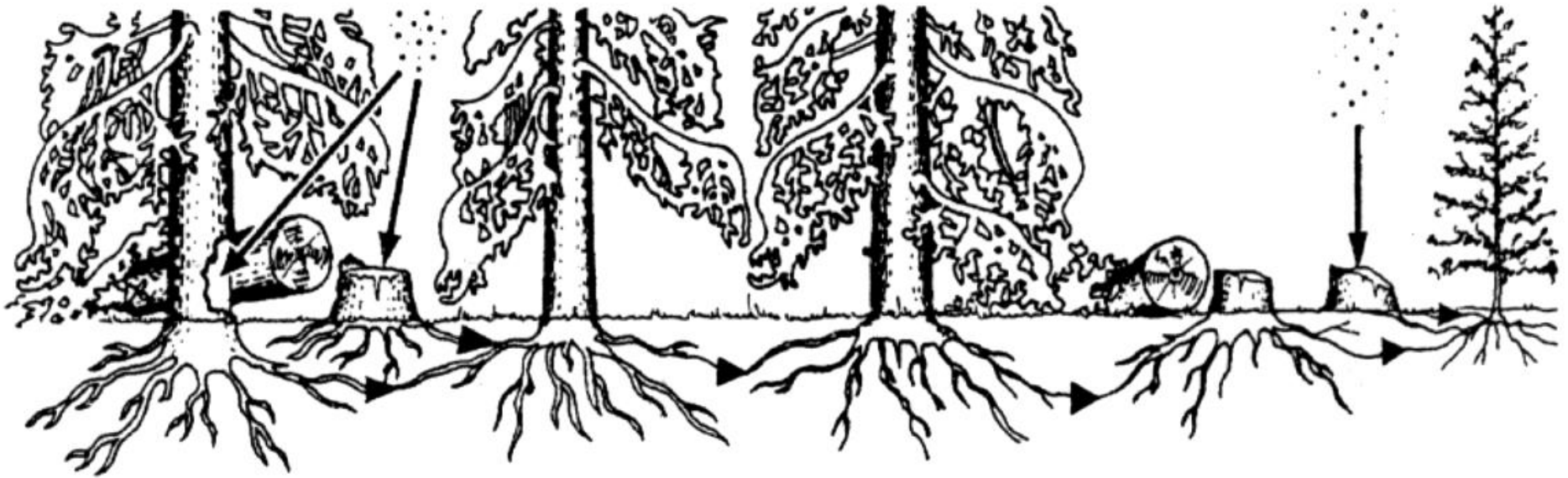
- Analizētajās kailcirtēs, egļu vidējam diametram mainoties no 20 līdz 36 cm, zaudējumi vidēji sasniedz 335 - 1130 Ls/ha

Picea abies

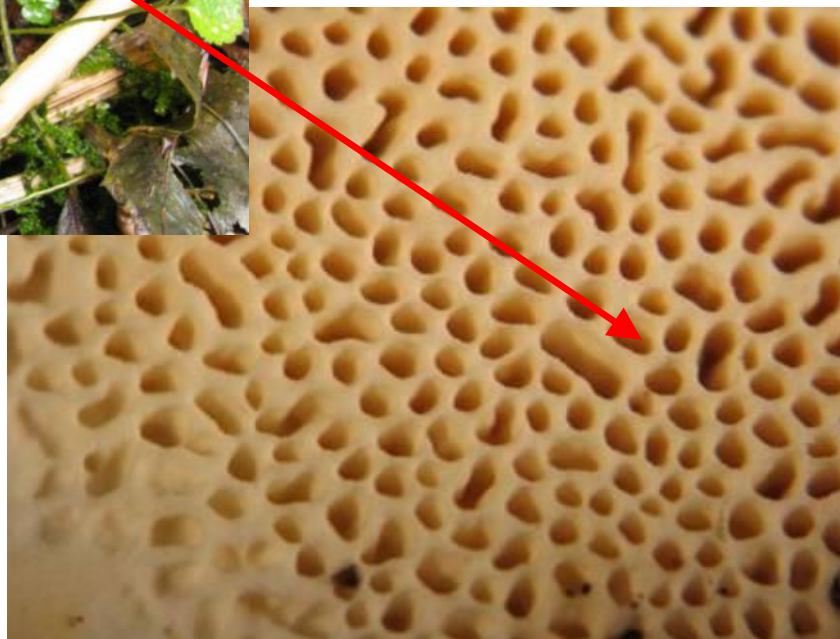

Sporu skaits uz dm^2 24h :

Zem auglķkermēņa	29,6 milj.
10m	44400
30m	4800
70m	840
100m	408

H.annosum augl kermen i

H. annosum augļķermeņu attīstība

378 koki

205 celmi

449 atliekas

Heterobasidion annosum

1784 cm²

36380

H.annosum
auglķkermeni

0,01 cm²

Heterobasidion annosum augļķermeņu satopamība uz mežizstrādes atliekām

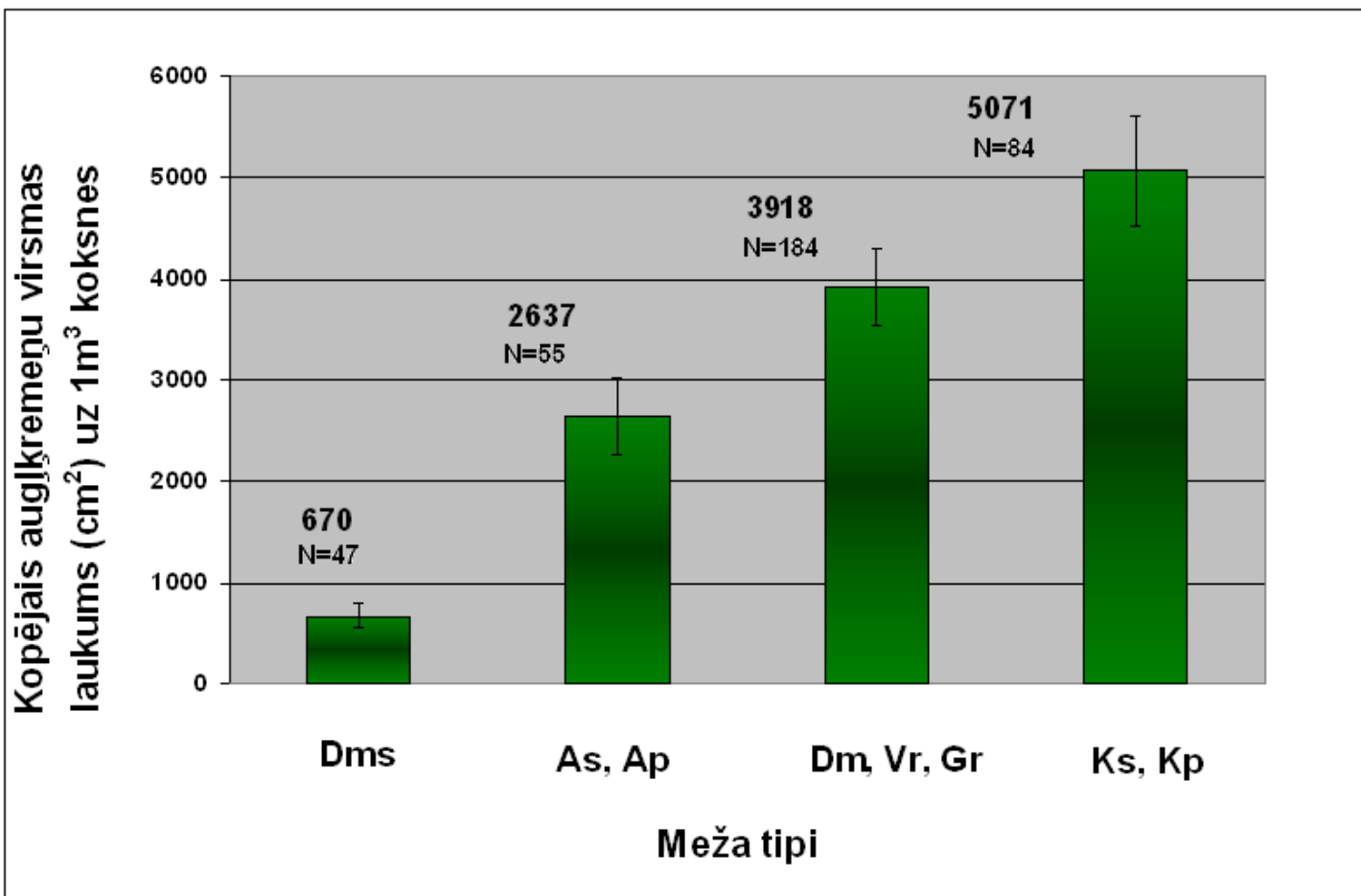

H. annosum augļķermeņu attīstība (2005 – 2011)

Meža pētīšanas stacijas Kalsnavas mežu novads
(Kp meža tips)

Kopējais *H.annosum* auglķermeņu laukums (cm²) uz 1 m³ mežizstrādes atlieku

H. annosum auglķkermēņu attīstības dinamikas pētījumi Dm un Kp meža tipos

329 atliekas

Ar *Heterobasidion annosum* inficētas mežizstrādes atliekas dažādos meža tipos

Damaksnis (39)

Platlapju kūdrenis (40)

H. annosum augļķermeņu attīstības dinamikas pētījumi Dm un Kp meža tipos

2010

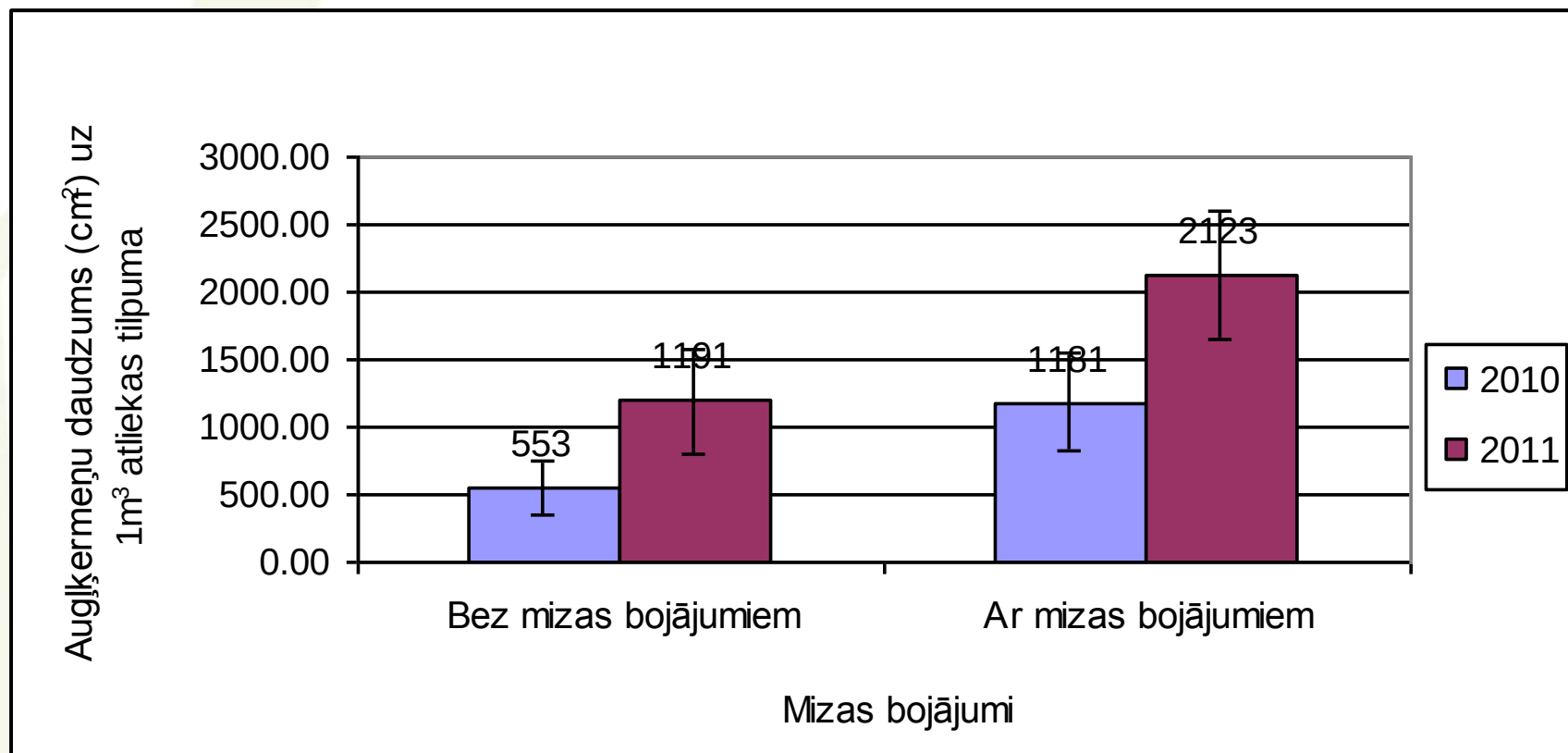

2011

Mizas bojājumi (16 atliekas)

Mizas bojājumu ietekmes novērtējums

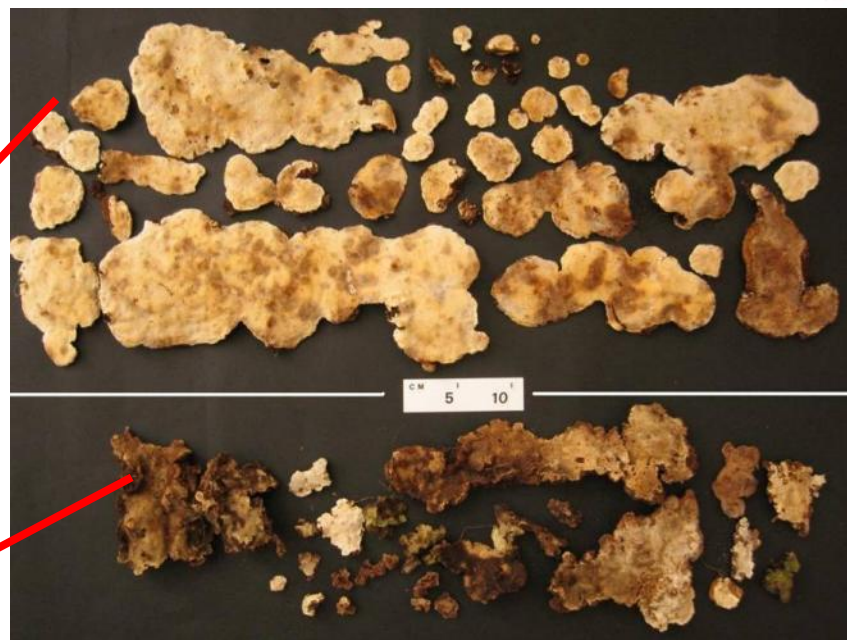

H. annosum augļķermeņu attīstība uz trupējušiem, izgāztiem kokiem

Jauno, aktīvi sporulējošo augļķermeņu laukums uz koka saknēm 420 cm², uz stumbra 817 cm²

Izgāzti koki

Kopējais auglķermeņu virsmas laukums uz stumbra
– **1547** cm²

Kopējais auglķermeņu virsmas laukums uz saknēm
– **331** cm²

Bioloģiskā daudzveidība un 2633cm²!

“Ekoloģiskais” koks

H.annosum

H. annosum sastopamība uz ļoti stipri sadalījušās koksnes

H. annosum sastopamība uz trupējušiem egļu celmiem

1.7 dm²

3.4 dm²

Jauno, aktīvi sporulējošo augļķermeņu laukums

As, E, 45 g.

Faktori, kas veicina *H. annosum* augļķermēņu attīstību

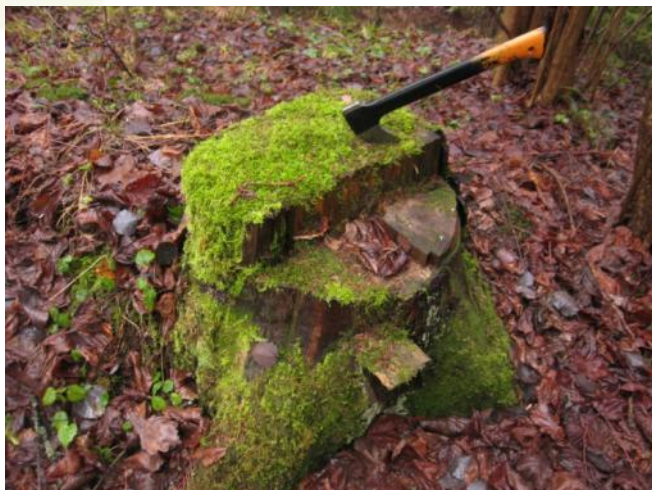

Lauksaimniecības zemes

Faktori, kas veicina *H. annosum* auglķkermēņu attīstību

Faktori, kas veicina *H. annosum* auglķkermēņu attīstību

Faktori, kas veicina *H. annosum* augļkormeņu attīstību

Faktori, kas veicina *H. annosum* augļķermeņu attīstību

Pinus sylvestris

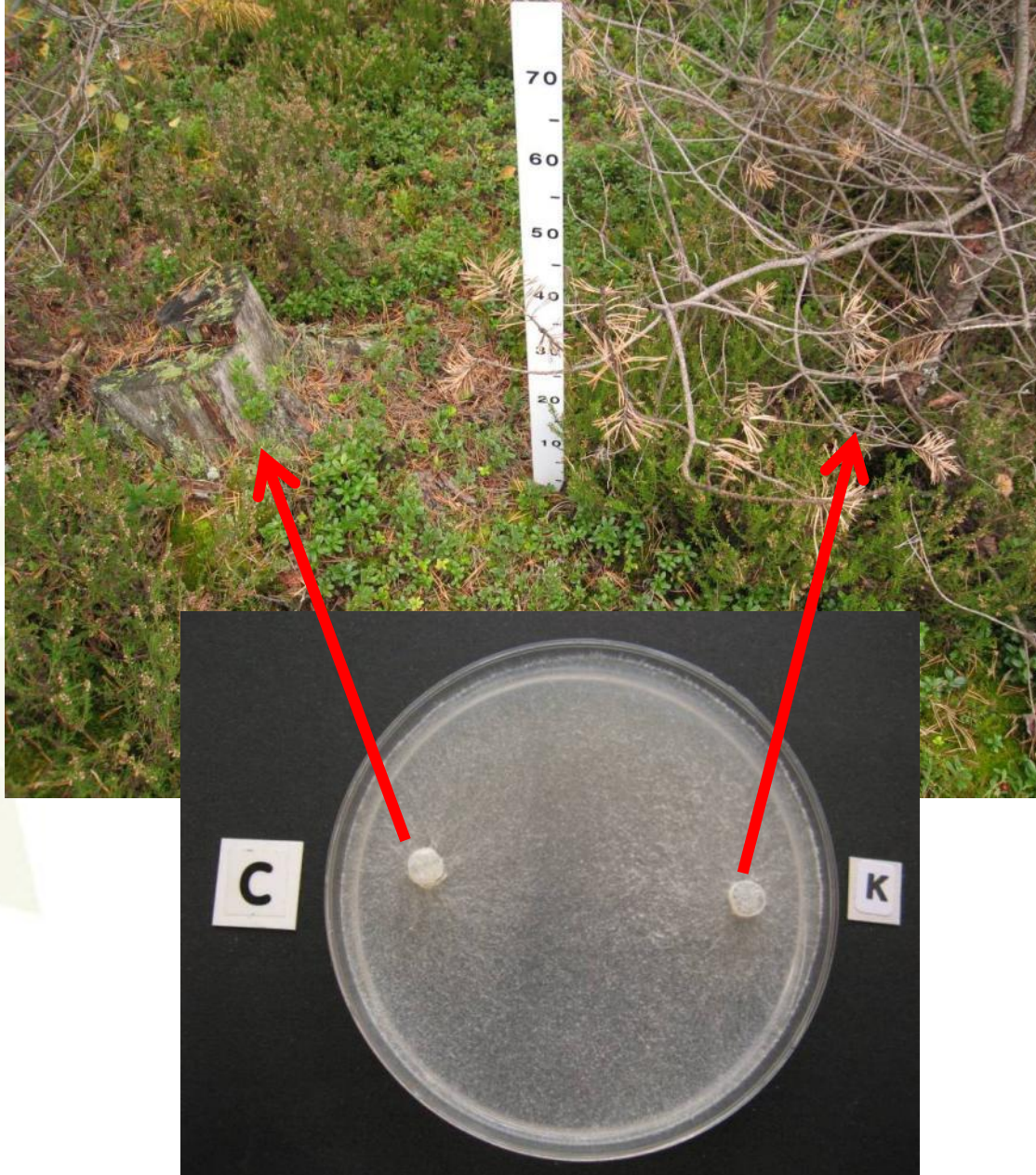

Sakņu trapes izplatība skujkoku audzēs

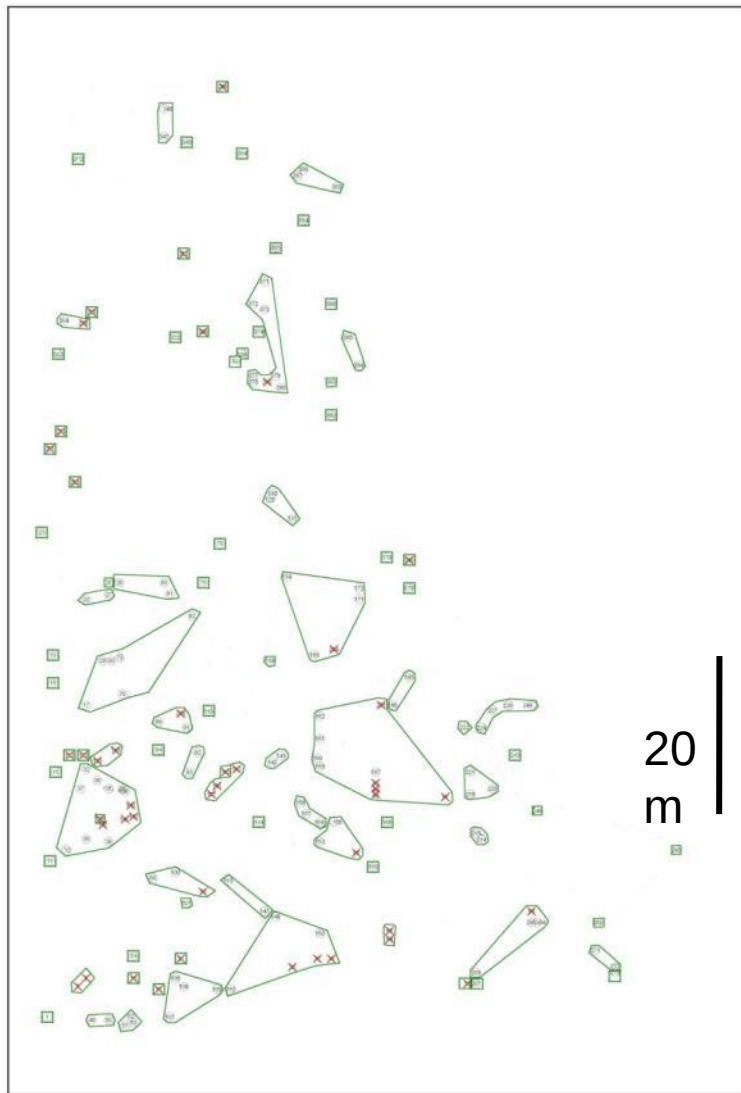

32 priežu jaunaudzes (0,7-7,5 ha; 4-16 gadi)

(13 – H.a.)

H.annosum infekcijas izplatīšanās novērtējums kūdras augsnēs

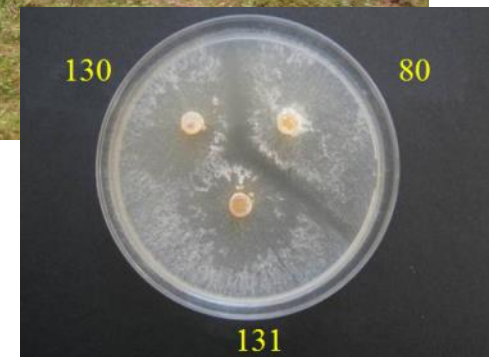
— genotipu robežas

88 dažādi genotipi

720 koksnes paraugi
(393 augošas egles,
327 celmi);

H.annosum konstatēts
129 kokiem un 57
celmiem

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
101	102	103	104	105	106	107	108	109	110
111	112	113	114	115	116	117	118	119	120
121	122	123	124	125	126	127	128	129	130
131	132	133	134	135	136	137	138	139	140
141	142	143	144	145	146	147	148	149	150
151	152	153	154	155	156	157	158	159	160

VIII

VII

VI

V

IV

III

II

I

H.annosum genotipu sastopamības novērtējums priežu brīvapputes pēcnācēju stādījumos

Apsekoti 10536 koki; 421 koksnes paraugi;
H.annosum konstatēts 166 koksnes paraugos

Jaunjelgava, Mazsalaca

39 *H.annosum* genotipi

88% sakņu kontakti, 12% sporu infekcija

○ - genotipu robežas

30 m

Celmu izstrāde

Bioenerģija

Meža
atjaunošana

Heterobasidion,
Armillaria sp.

Sēņu bioloģiskā
daudzveidība

Kukaiņu
bojājumi

Izstrādāto celmu uzglabāšana?

Autors: Tuula Piri

H. annosum auglķkermēņu
attīstība uz trupējušiem,
izstrādātiem celmiem
(2 gadi)

H. annosum augļķermeņu attīstība uz zāģējuma virsmas

Autors: I. Pavlovs

Heterobasidion micēlija attīstība trupējušos sakņu fragmentos, kas izvietoti blakus egļu stādiem

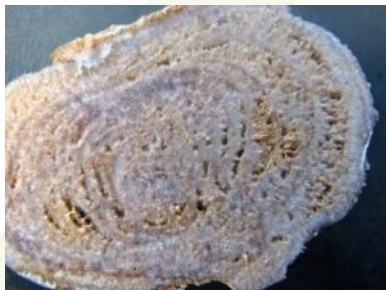

Sakņu diametrs: 1 – 15 cm

Sakņu fragmentu garums: 10 – 20 cm

Autors: Tuula Piri

Pēc 6 gadiem *Heterobasidion* micēlijs izolēts no 20% sakņu fragmentu un uz 8% sakņu konstatēti sēnes augļķermeņi

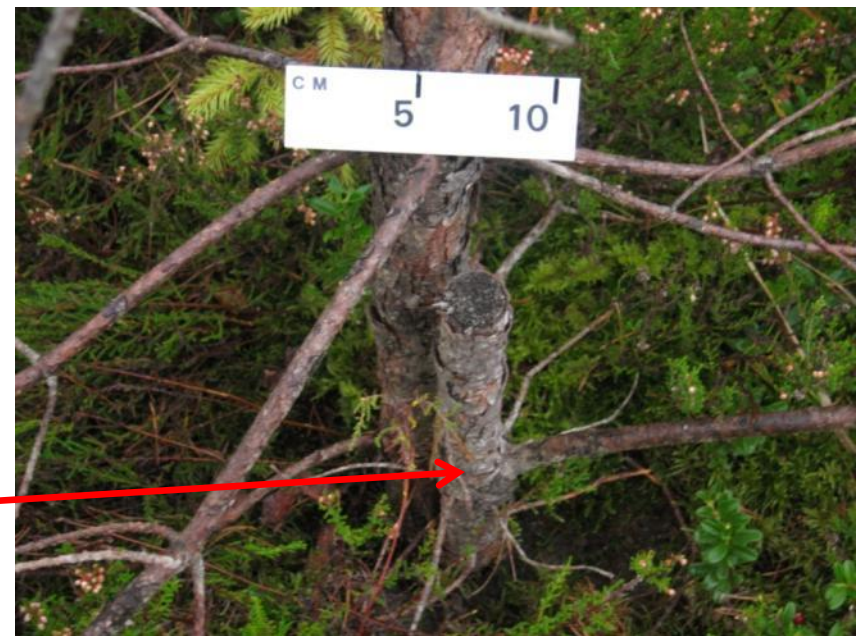
Dzīvotspējīgs *Heterobasidion* micēlijs konstatēts pat 1,5 cm resnos sakņu gabalos, un šie sakņu fragmenti var inficēt tuvu augošos stādus.

Pirmie inficētie egļu stādi konstatēti pēc 4,5 gadiem.

No 174 analizētajiem egļu stādiem, kas vecāki par 4,5 gadiem, 4,6 % bija inficēti ar sakņu piepi.

Autors: Tuula Piri

Faktori, kas veicina *H. annosum* izplatību - MDC

Maza diametra celmu nozīme *H. annosum* infekcijas izplatībā

- 13 jaunaudzes. Platība 0.7 – 4.7 ha. Vecums 12 – 40 gadi.
- Sastāva kopšana pirms 1.5 mēn – 5 gadiem

Maza diametra celmu nozīme *H. annosum* infekcijas izplatībā

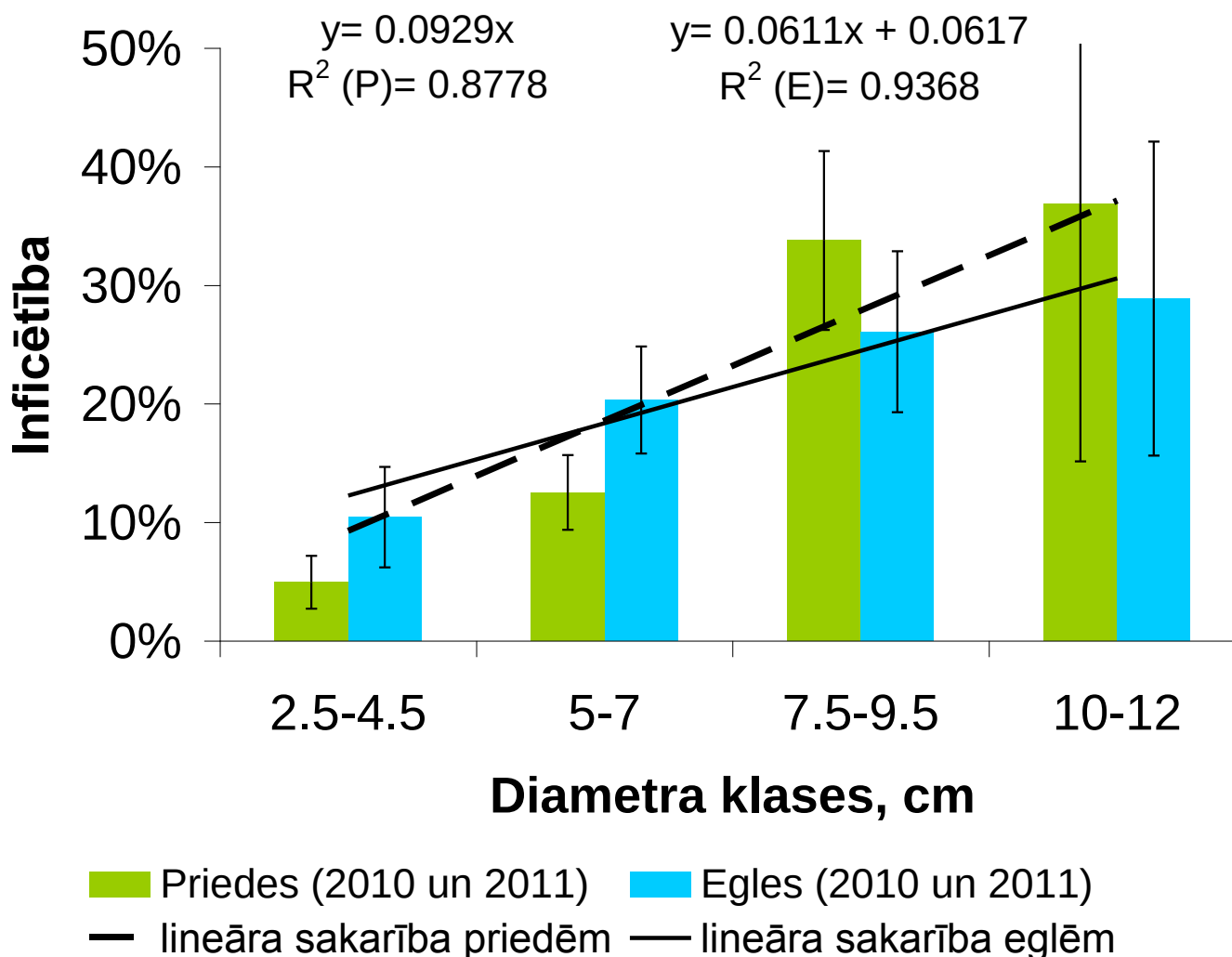

267 (**16%**)
inficētu celmu

Gads	Egles	Priedes	Kopā
2010	357	665	1022
2011	355	291	646
2010/ 2011	712	956	1668

Celmu inficētība atkarībā no diametra

* $p < 0.05$ (priedēm $p = 0.0385$, eglēm $p = 0.0321$)

?

Trichaptum abietinum – egļu violetpiepe

Lielā pergamentsēne – *Phlebiopsis gigantea*

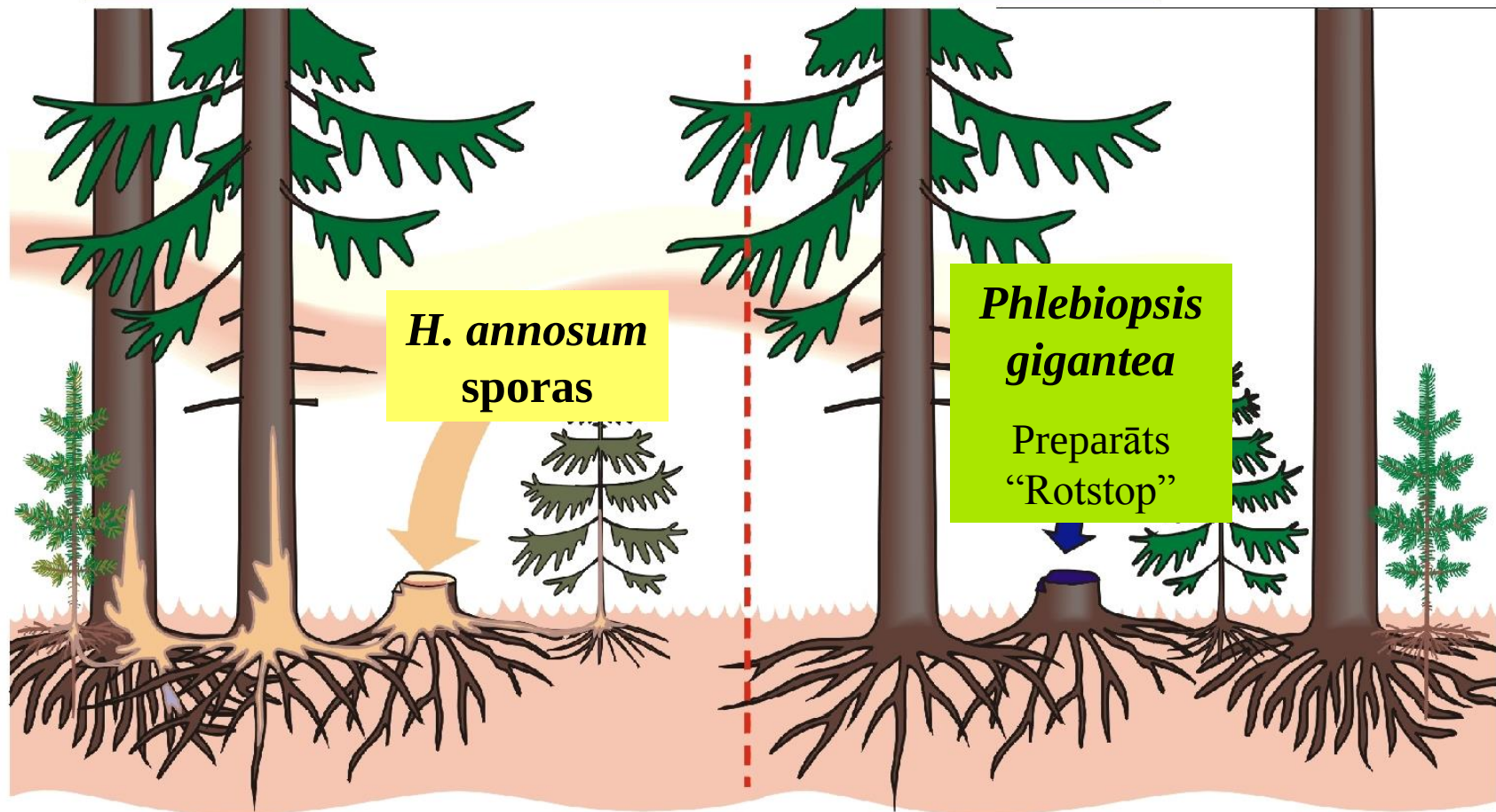

Lielā pergamentsēne – *Phlebiopsis gigantea*

Izplatība un kontrole

Heterobasidion annosum izraisītās sakņu trupes ierobežošana skujkoku audzēs, izmantojot *Phlebiopsis gigantea*

Metodika celmu apstrādes kvalitātes kontrolei

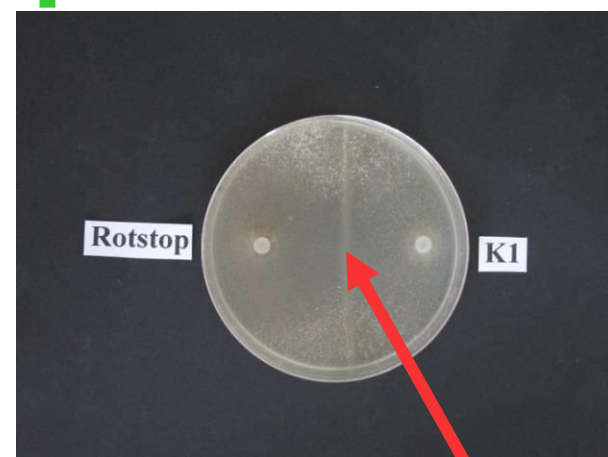
Rotstop efektivitātes monitorings

Phlebiopsis gigantea

+

— demarkācijas līnija⁷⁴

Paldies par uzmanību!

Pētījums veikts AS "Latvijas valsts meži" un Meža nozares kompetences centra projekta "Metodes un tehnoloģijas meža kapitālvērtības palielināšanai" (L-KC-11-0004) ietvaros